

KAJIAN PERBANDINGAN ANTARA UNDANG-UNDANG TAKAFUL DI MALAYSIA DENGAN INDONESIA

(Comparatives Studies between Takaful Rules and Regulations in Malaysia and Indonesia)

*Mohd Sadad Mahmud
mohdsadad@unisza.edu.my

Wan Nurhayate Wan Daud
wnhayate@unisza.edu.my

Fakulti Ekonomi dan Sains Pengurusan
Universiti Sultan Zainal Abidin,
Kuala Nerus, Terengganu.

Terbit dalam talian (*published online*): 1 Julai 2019

Sila rujuk: Mohd Sadad Mahmud dan Wan Nurhayate Wan Daud. (2019). Kajian Perbandingan antara Undang-undang Takaful di Malaysia dengan Indonesia. *Kanun: Jurnal Undang-undang Malaysia*, 31(2), 284-302.

Abstrak

Negara-negara Asean telah menguasai 30% pasaran takaful global pada tahun 2014. Perkembangan ini telah memberikan kesan yang besar kepada perubahan peraturan dan undang-undang takaful di negara Asean terutamanya di Malaysia dan Indonesia. Perubahan ini perlu dilakukan untuk memastikan peraturan dan undang-undang takaful sentiasa sesuai dengan perkembangan industri takaful global dan mematuhi syariat Islam. Kajian perbandingan ini dilakukan bertujuan untuk menganalisis persamaan dan perbezaan antara peraturan dan undang-undang takaful melalui Akta Perkhidmatan Kewangan Islam (APKI) tahun 2013 di Malaysia dan Undang-undang No. 40 (UU40) tahun 2014 mengenai Insurans di Indonesia. Dapatan kajian ini menunjukkan wujudnya persamaan dan perbezaan undang-undang berkenaan yang disebabkan oleh kerangka perundangan yang berbeza di antara kedua-dua negara. Hasil kajian ini diharapkan dapat menyumbang kepada kawalan perundangan terhadap pengendali takaful di negara-negara Asean terutama di Malaysia dan Indonesia.

Kata kunci: Peraturan dan Undang-undang Takaful, Akta Perkhidmatan Kewangan Islam (2013), Undang-undang No. 40 (2014), Malaysia, Indonesia.

Abstract

Asean Asean countries have dominated the 30 percent of the global takaful (Islamic insurance) market in 2014. This development has had a major impact on the changes in takaful rules and regulations in Asean countries, especially Malaysia and Indonesia. This change is necessary to ensure that the takaful rules and regulations are always relevant to the development of the global takaful industry, and comply with Islamic law. Thus, this comparative study is aimed at analysing the similarities and differences between takaful rules and regulations through the Islamic Financial Services Act (APKI) of 2013 in Malaysia and Law No. 40 (UU40) of 2014 on Insurance in Indonesia. The findings show that there are similarities and differences in the law due to the different legal frameworks between the two countries. The results of this study are expected to contribute to legal control over takaful operators in Asean countries, especially in Malaysia and Indonesia.

Keywords: Takaful Rules and Regulations, Islamic Financial Services Act (2013), Law No. 40 (2014), Malaysia, Indonesia

PENGENALAN

Industri takaful telah berkembang pesat di negara-negara Asean khususnya Malaysia dan Indonesia yang menguasai 30% jumlah pasaran takaful global pada tahun 2014.¹ Malah, pasaran takaful di Malaysia juga berada pada paras yang menggalakkan apabila pada tahun 2011 sumbangan takaful yang berjumlah RM4.29 bilion meningkat kepada RM5.94 bilion pada tahun 2015. Peningkatan ini lebih ketara dalam pasaran Indonesia apabila pada tahun 2011 jumlah sumbangan takaful sebanyak Rp5.08 trilion meningkat kepada Rp10.23 trilion pada tahun 2015.²

Jumlah syarikat takaful juga berkembang dari semasa ke semasa. Di Malaysia terdapat 12 buah syarikat takaful pada masa ini. Di Indonesia pula terdapat lima buah syarikat takaful keluarga secara *full-fledged* dan 19 buah

1 Ernst and Young. (2014). *The World Takaful Report*. 7

2 Global Takaful Report.(July 2017). *Market trends in family and general Takaful*. Milliman Research Report.

syarikat takaful keluarga secara *windows*. Bagi sektor takaful umum, terdapat tiga buah syarikat takaful am secara *full-fledged* dan 25 buah syarikat takaful am beroperasi secara *windows*. Terdapat juga tiga buah syarikat retakaful yang beroperasi secara *windows*.³

Perkembangan ini bukan sahaja telah menjadikan takaful sebagai pilihan masyarakat, malah telah mendorong industri dan kerajaan untuk melakukan perubahan dan penambahbaikan dalam undang-undang kewangan Islam bagi kedua-dua negara. Oleh itu, kajian perbandingan ini amatlah diperlukan bagi menilai perkembangan undang-undang takaful yang berkembang di Malaysia dan Indonesia kerana dapat memberikan kesan terhadap perkembangan undang-undang takaful pada peringkat global. Apatah lagi industri takaful ini sentiasa mengalami perubahan yang menuntut pelaksanaan undang-undang takaful yang sistematik bagi menjaga pihak yang berkaitan dengan industri takaful dan menepati syariat Islam.

UNDANG-UNDANG TAKAFUL DI MALAYSIA

Akta Perkhidmatan Kewangan Islam (2013)

Kerajaan Malaysia telah memainkan peranan besar dalam membantu industri takaful membina perundangan kewangan Islam. Pada tahun 1982, kerajaan telah menubuhkan jawatankuasa khas bagi melaksanakan insurans berbentuk Islam, iaitu takaful. Laporan lengkap oleh jawatankuasa dan undang-undang takaful telah diluluskan pada tahun 1984 oleh Parlimen Malaysia. Akta Takaful (1984) ini menjadi asas perundangan utama dalam penyelenggaraan dan pelaksanaan operasi pengendali takaful di Malaysia. Antara lain, akta ini tertumpu pada pengawalseliaan dan pelesenan sistem yang bertindak sebagai penjamin supaya industri takaful ini dapat beroperasi tanpa menyalahi undang-undang Islam.⁴

Namun demikian, Akta Takaful (1984) telah dibatalkan dan digubal akta yang baharu, iaitu Akta Perkhidmatan Kewangan Islam (APKI) pada 30 Jun 2013. Dalam akta ini disediakan peruntukan bagi pengawalseliaan dan penyeliaan institusi kewangan, sistem pembayaran dan pengawasan

3 *Ibid.*

4 Islamic Banking and Finance Institute Malaysia. (2010). *Buku panduan asas takaful*. Kuala Lumpur: IBFIM, 2010, p. 83. Abdullah@Alwi Haji Hassan. (2008). *Akta Takaful 1984: Satu analisis, sistem takaful di Malaysia*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya, p. 104.

pasaran wang, serta pasaran pertukaran asing bagi menggalakkan kestabilan kewangan di Malaysia.

Akta ini lebih memfokuskan aspek pematuhan dan tadbir urus syariah dalam sektor kewangan Islam termasuk institusi takaful. Akta ini juga menyediakan rangka kerja undang-undang yang menyeluruh selaras dengan kehendak syariah dalam semua aspek pengawalan, penyeliaan dan pelesenan sehingga pembubaran sesebuah institusi. APKI terbahagi kepada 18 bahagian dan 291 seksyen⁵, iaitu:

- (i) Permulaan.
- (ii) Objektif pengawalseliaan serta kuasa dan fungsi bank.
- (iii) Pemberikuasaan dan pendaftaran.
- (iv) Kehendak syariah.
- (v) Sistem pembayaran.
- (vi) Kehendak berhemat.
- (vii) Pemunyaan, kawalan dan pemindahan perniagaan.
- (viii) Kumpulan kewangan.
- (ix) Perlakuan perniagaan dan perlindungan pengguna.
- (x) Pasaran wang dan pasaran pertukaran asing.
- (xi) Pengemukaan dokumen atau maklumat.
- (xii) Pemeriksaan.
- (xiii) Arahan pematuhan.
- (xiv) Campur tangan dan tindakan remedi.
- (xv) Kuasa bank yang lain.
- (xvi) Penguatkuasaan dan penalti.
- (xvii) Peruntukan am.
- (xviii) Pemansuhan, kecualian dan peralihan.

Objektif utama APKI (2013) adalah untuk memelihara kestabilan kewangan dengan membolehkan tindakan diambil oleh Bank Negara Malaysia dalam melaksanakan kuasa dan fungsi akta ini. APKI (2013) juga memberikan tumpuan terhadap langkah pencegahan awal untuk menangani isu berbangkit dalam institusi kewangan yang mungkin akan menimbulkan masalah kepada kepentingan para pendeposit, pelabur dan pemegang polisi.

5 *Islamic Financial Services Act 2013*. (2013). Petaling Jaya, Selangor: International Law Book Services.

Selain itu, APKI (2013) merupakan usaha Bank Negara Malaysia untuk menghasilkan undang-undang yang berdaya maju bagi mengawal selia perlakuan dan penyeliaan seluruh institusi kewangan di Malaysia. Akta ini akan memastikan undang-undang terus relevan dan berkesan demi mengekalkan kestabilan kewangan negara di samping menyediakan perlindungan yang mencukupi untuk pengguna.

Klausa dalam APKI (2013) ini menghuraikan langkah pengawasan, pengawalan dan penyeliaan Bank Negara Malaysia untuk menjalankan mandat mereka, yakni menjadi pendorong kepada kestabilan monetari dan kewangan, serta membangunkan sistem kewangan domestik yang menjana pertumbuhan ekonomi dan pembangunan negara.

Institusi yang Menyokong Industri Takaful di Malaysia

Bank Negara Malaysia

Bank Negara Malaysia yang ditubuhkan pada tahun 1959 bertujuan untuk memelihara kestabilan monetari dan kewangan negara. Sektor kewangan negara telah dirangka untuk merangkumi sistem kewangan berasaskan konvensional dan Islam bagi memenuhi keperluan pengguna dan sektor perniagaan semasa.

Memandangkan Malaysia mempunyai kelebihan dalam sistem kewangan Islam, Bank Negara Malaysia telah mengambil inisiatif mempromosikan negara sebagai pusat kewangan Islam global.⁶ Pusat Pendidikan Kewangan Islam Antarabangsa (INCEIF) dan Akademi Penyelidikan Syariah Antarabangsa (ISRA) telah diwujudkan untuk memberikan latihan, pendidikan dan penyelidikan bagi meningkatkan tenaga mahir dalam industri perkhidmatan kewangan Islam termasuklah sektor takaful.⁷

Majlis Penasihat Syariah Kebangsaan

Penubuhan Majlis Penasihat Syariah di bawah seliaan Bank Negara Malaysia telah menjadikan perundangan kewangan Islam, khususnya takaful berjalan dengan jayanya. Kaedah amalan syariah dan pentafsiran ulama yang

6 Pusat Kewangan Islam Antarabangsa Malaysia (MIFC) telah dilancarkan pada Ogos 2006 yang meletakkan Malaysia sebagai pusat kewangan Islam antarabangsa.

7 Ahmad Mazlan Zulkifli dkk. (2012). *Amalan asas takaful*. Kuala Lumpur: IBFIM, p. 134.

mengambil kira pelbagai pandangan dan ijtihad telah menjadikan undang-undang takaful dapat diterima pakai oleh masyarakat Malaysia.

Majlis Penasihat Syariah diadakan untuk mengawasi dan memastikan pelaksanaan prinsip syariah dalam perkhidmatan kewangan Islam oleh penyedia perkhidmatan kewangan dan perbankan Islam di bawah kawal selia Bank Negara Malaysia. Majlis ini juga berperanan sebagai penasihat Bank Negara Malaysia dalam perkara yang berkaitan dengan kewangan dan perbankan syariah.⁸

Majlis ini dianggap sebagai institusi fatwa moden yang memainkan peranan penting bagi institusi kewangan Islam di Malaysia. Keputusan Majlis adalah untuk menentukan kesahihan dan keislaman sesuatu produk, dokumen dan operasi kewangan Islam mengikut syariah. Mahkamah yang membicarakan kes yang melibatkan isu kewangan Islam merujuk kepada Majlis ini.⁹

Jika timbul sebarang persoalan berkaitan syariah dalam mana-mana prosiding mahkamah atau penimbang tara dalam urusan kewangan Islam, maka pihak mahkamah atau penimbang tara perlu mengemukakan persoalan tersebut kepada Majlis untuk mendapatkan keputusan. Keputusan yang dibuat oleh Majlis Penasihat Syariah wajib dipatuhi. Oleh itu, akta ini telah memberikan pengiktirafan yang sewajarnya kepada sistem kewangan Islam untuk beroperasi seiring dengan sistem konvensional.¹⁰

UNDANG-UNDANG TAKAFUL DI INDONESIA

Undang-undang No. 40 (2014)

Undang-undang mengenai takaful di Indonesia telah diwujudkan melalui Undang-undang No. 40 tahun 2014¹¹ mengenai insurans, dan Undang-undang

8 Perkara ini berdasarkan pada undang-undang bahagian VII (1) fasal 51–58, Akta Bank Negara Malaysia (2009).

9 Bank Islam. (2009). *Laporan Tahunan 2008/2009*. Kuala Lumpur: BIBM, p. 79. Sila lihat Bahagian VII, Seksyen 51-58. (15 April 2010). *Akta Bank Negara Malaysia 2009*. Petaling Jaya, Selangor: International Law Book Services, pp. 56-59.

10 Lembaga Penyelidikan Undang-Undang. (2010). *Akta Bank Negara Malaysia 2009*, Seksyen 51-58. Petaling Jaya, Selangor: International Law Book Service, pp. 56-61. IBFIM. (2007). *Buku Panduan Asas Takaful*. Kuala Lumpur, p. 79. BNM. (2010). *Laporan Tahunan Bank Negara Malaysia 2009*. Kuala Lumpur: Bank Negara Malaysia, pp. 120 - 121.

11 Undang-undang Republik Indonesia Nomor 40 Tahun 2014. *Perasuransian*. Jakarta, Indonesia.

No. 21 (2011) mengenai Otoritas Jasa Keuangan.¹² Akta ini dikeluarkan dan dikuasai oleh Kerajaan Indonesia menerusi Otoritas Jasa Keuangan (OJK) Indonesia dan menumpukan terhadap keperluan pelesenan, tadbir urus syariah dan penilaian risiko. Penubuhan syarikat takaful di Indonesia juga boleh dibuat dengan dua cara, iaitu sama ada secara penuh (*full-fledged*) syarikat takaful, atau secara sebahagian (*Islamic Windows*).¹³

Undang-undang No. 40 (2014) dapat dibahagikan kepada 18 bahagian dan 92 seksyen yang berkaitan dengan dengan industri insurans dan takaful, iaitu:

- (i) Ketentuan umum.
- (ii) Ruang lingkup perkhidmatan insurans.
- (iii) Bentuk badan hukum dan pemilikan perusahaan insurans.
- (iv) Perizinan perniagaan.
- (v) Penyelenggaraan perniagaan.
- (vi) Tata kelola perniagaan insurans berbentuk koperasi dan usaha bersama.
- (vii) Peningkatan kapasitas insurans, insurans syariah, re-insurans dan re-insurans syariah dalam negeri.
- (viii) Program insurans wajib.
- (ix) Perubahan pemilikan, penggabungan dan pelaburan.
- (x) Pembubaran, likwidasi dan kepailitan/mufflis.
- (xi) Pelindungan pemegang polisi, pihak tertanggung atau peserta.
- (xii) Profesi penyedia perkhidmatan bagi syarikat insurans.
- (xiii) Pengaturan dan pengawasan.
- (xiv) Asosiasi perniagaan insurans.
- (xv) Sekatan pentadbiran/menjalan perniagaan.
- (xvi) Ketentuan jenayah.
- (xvii) Ketentuan peralihan.
- (xviii) Ketentuan penutup.

Berdasarkan UU40 (2014), didapati undang-undang takaful/insurans syariah di Indonesia telah digabungkan dengan undang-undang insurans

12 Otoritas Jasa Keuangan. *Roadmap IKNB Syariah 2015 - 2019*. Jakarta, Indonesia.

13 Global Takaful Report 2017. (July 2017). *Market trends in family and general takaful*. Milliman Research Report. Lihat juga Ahmad Rodoni. (2015). *Asuransi dan pegadaian syariah*. Mitra Wacana Media, p. 32.

konvensional. UU40 (2014) ini telah menggariskan skop perundangan meliputi aspek ruang lingkup tadbir urus korporat, pemilikan dan penggabungan, penyeliaan wakil insurans, pemegang polisi dan peserta, serta ketentuan undang-undang yang berlaku terhadap kesalahan takaful ini. Huraian secara lengkap dan terperinci UU40 (2014) ini juga haruslah dirujuk kepada Undang-undang No. 21 tahun 2011 berkaitan dengan Otoritas Jasa Keuangan dan peraturan Otoritas Jasa Keuangan (POJK).¹⁴

Institusi yang Menyokong Industri Takaful di Indonesia

Bank Negara Indonesia

Kerajaan Indonesia telah mengambil tindakan drastik apabila berlakunya krisis kewangan yang melanda Indonesia pada pertengahan tahun 1997. Bank Negara Indonesia dilihat telah gagal menangani krisis tersebut sehingga terdapat sejumlah 16 buah bank yang ada ketika itu telah dilikwidasikan.¹⁵

Berdasarkan fasal 34, Undang-undang No. 3 (2004) tentang Perubahan Atas Undang-undang No. 23 (1999) tentang Bank Indonesia, kerajaan Indonesia telah diamanahkan oleh Dewan Perwakilan Rakyat Indonesia (DPRI) untuk membentuk lembaga pengawas sektor kewangan yang tersendiri dan bebas selewat-lewatnya akhir tahun 2010. Oleh sebab itulah, Otoritas Jasa Keuangan (OJK) telah ditubuhkan bagi mengambil peranan dan tanggungjawab Bank Negara Indonesia yang berkaitan.

Menurut fasal 34 Undang-undang No. 3 (2004), badan ini bersifat bebas dalam menjalankan tugasnya dan kedudukannya berada di luar kerajaan, namun berkewajipan menyampaikan laporan kepada Badan Pemeriksa Kewangan (BPK) dan Dewan Perwakilan Rakyat Indonesia (DPRI). Antara tujuan penubuhan badan ini¹⁶ termasuklah:

- (a) Untuk meningkatkan dan memelihara kepercayaan masyarakat dalam bidang kewangan.
- (b) Untuk menegakkan peraturan undang-undang dalam bidang kewangan.

14 Undang-undang Republik Indonesia Nomor 21 Tahun 2011. *Otoritas Jasa Keuangan*. Jakarta, Indonesia.

15 Zainal Arifin Mochtar dan Iwan Satriawan. (September 2012). *Jurnal Konstitusi*. Volume 6. No. 3, p. 152.

16 Andrian Sutedi, (2014). *Aspek Hukum Otoritas Jasa Keuangan*. Jakarta, p. 42.

- (c) Untuk meningkatkan pemahaman masyarakat mengenai bidang kewangan.
- (d) Untuk melindungi kepentingan pelanggan dalam bidang kewangan.

Otoritas Jasa Keuangan Indonesia

Otoritas Jasa Keuangan (OJK) merupakan satu-satunya badan atau pihak berkuasa yang ditubuhkan oleh kerajaan Indonesia bagi menyelenggarakan sistem peraturan dan pengawasan yang melibatkan kegiatan sektor kewangan di Indonesia. Pihak berkuasa ini merupakan badan yang tersendiri dan bebas daripada campur tangan pihak lain.¹⁷ Badan ini juga mempunyai fungsi, tugas dan bidang kuasa peraturan, pengawasan, pemeriksaan dan penyelidikan yang telah diwujudkan berdasarkan Undang-undang No. 21 (2011) Otoritas Jasa Keuangan seperti fasal 1, iaitu:

Otoritas Jasa Keuangan (OJK) adalah lembaga yang tersendiri dan bebas daripada campur tangan pihak lain, yang mempunyai fungsi, tugas dan wewenang pengaturan, pengawasan, pemeriksaan dan penyelidikan sebagaimana dimaksudkan dalam undang-undang ini.

Di samping itu, badan ini turut berperanan dalam melaksanakan peraturan dan pengawasan pasaran modal dan lembaga kewangan, institusi bank, dan melindungi pelanggan industri kewangan yang ada di Indonesia.¹⁸ Otoritas Jasa Keuangan ini juga diwujudkan bagi menyelenggarakan secara teratur dan telus, serta mampu mewujudkan sistem kewangan yang berterusan dan stabil. Pada masa yang sama, Otoritas Jasa Keuangan juga mampu melindungi kepentingan pelanggan dan masyarakat daripada aktiviti kewangan yang tidak selamat.¹⁹

Badan ini juga mempunyai kuasa untuk menetapkan peraturan undang-undang dalam sektor kewangan, perbankan dan insurans konvensional. Untuk melaksanakan tugas pengawasan, Otoritas Jasa Keuangan mempunyai kuasa untuk:

17 Seperti amalan penubuhan Suruhanjaya di Malaysia.

18 Lihat Undang-undang Republik Indonesia Nomor 21 Tahun 2011, fasal 55 ayat (1), Otoritas Jasa Keuangan.

19 Theresia Anita Christiani. (2016). *Bank Indonesia dan Otoritas Jasa Keuangan dalam Perspektif Hukum*. Yogyakarta: Cahaya Atma Pustaka, p. 81.

- (a) Menetapkan dasar operasional pengawasan terhadap kegiatan bidang kewangan.
- (b) Mengawasi pelaksanaan tugas pengawasan yang dilaksanakan oleh Ketua Eksekutif.
- (c) Melakukan pengawasan, pemeriksaan, penyelidikan, perlindungan pelanggan dan tindakan lain terhadap Lembaga Perkhidmatan Kewangan, pelaku dan/atau penyokong aktiviti perkhidmatan kewangan sebagaimana yang dimaksudkan dalam peraturan undang-undang bidang kewangan.
- (d) Memberikan perintah tertulis kepada Otoritas Jasa Keuangan dan/atau pihak tertentu.
- (e) Melakukan penunjukan pengurus statutori.
- (f) Menetapkan penggunaan pengurus statutori.
- (g) Menetapkan hukuman pentadbiran terhadap pihak yang melakukan pelanggaran terhadap peraturan undang-undang dalam bidang kewangan.
- (h) Memberikan dan/atau mencabut:
 - (i) Lesen syarikat.
 - (ii) Lesen orang perseorangan.
 - (iii) Efektifnya pernyataan pendaftaran.
 - (iv) Surat tanda terdaftar.
 - (v) Persetujuan melakukan kegiatan usaha.
 - (vi) Pengesahan.
 - (vii) Persetujuan atau penetapan pembubaran.
 - (viii) Penetapan lain, sebagaimana yang dimaksudkan dalam peraturan undang-undang bidang kewangan.

KAJIAN PERBANDINGAN UNDANG-UNDANG TAKAFUL

Undang-undang Takaful di Malaysia dan Indonesia

Undang-undang dan peraturan takaful yang digunakan di Malaysia ialah Akta Perkhidmatan Kewangan Islam (APKI) tahun 2013, dan di Indonesia digunakan Undang-undang No. 40 (UU40) tahun 2014. Bagi UU40 (2014), syarikat yang terlibat bukan sahaja melibatkan syarikat takaful, iaitu syarikat insurans syariah, malah melibatkan syarikat insurans konvensional. Sementara itu, APKI (2013) pula hanya melibatkan syarikat takaful yang memenuhi dan mematuhi kehendak syarak.

Definisi terma operasi yang digunakan dalam urus tadbir takaful telah dijelaskan pada bahagian I (1) dalam APKI (2013) dan bab I (1) dalam UU40 (2014). Terma operasi termasuklah broker takaful yang diluluskan, perniagaan takaful keluarga, sijil takaful keluarga, perniagaan takaful antarabangsa, lesen pengendali takaful dan agensi takaful. Bahagian II (2) dalam APKI dan bab XIII (13) UU40 menggambarkan matlamat pengawalseliaan, kuasa dan fungsi bank, serta peraturan dan penyeliaan bagi sektor takaful. Objektif utama pengawalseliaan adalah untuk mempromosikan kestabilan kewangan dan pematuhan terhadap syariah.

Bahagian III (3) APKI dan bab II (2), bab III (3) dan bab IV (4) UU40 membincangkan tentang kebenaran yang meliputi skop perniagaan am untuk operasi takaful. Dalam bahagian ini, perbincangan lebih tertumpu pada perniagaan yang dibenarkan untuk dijalankan oleh orang yang diberikan kuasa, pemberian lesen untuk pengendali takaful yang meliputi takaful am dan takaful keluarga. Bahagian IV (4) APKI 2013 dan bab VIII (7) UU40 pula menjelaskan tentang tadbir urus syariah dan audit, serta pematuhan syariah. Pematuhan syariah dibincangkan dengan terperinci dalam APKI dan juga UU40 berdasarkan seksyen 36, 37 dan 38 masing-masing.

Bahagian V (5) APKI dan bab V (5) UU40 membincangkan sistem pembayaran berdasarkan penentuan sistem pembayaran dan instrumen pembayaran Islam, serta keperluan pengendalian sistem pembayaran dan kesudahan pembayaran. Topik yang dibahas dalam UU40 berdasarkan seksyen 26 dan 31. Bahagian VI (6) dari APKI dan bab III (3), bab V (5), bab VI (6) dan bab XII (12) UU40 menjelaskan tentang keperluan kehematan. Bab ini mengandungi piawaian mengenai perkara berhemat, tadbir urus korporat, keperluan ketelusan, juruaudit, aktuari yang dilantik, dana takaful dan dana pemegang saham dan anak syarikat.

Bahagian VII (7) APKI dan bab III (3), bab IV (4) dan bab IX (9) UU40 pula membincangkan tentang pemilikan, kawalan dan pemindahan perniagaan. Perbincangan juga terarah pada pemindahan perniagaan, pembinaan semula atau penyatuan orang berlesen, termasuklah kelulusan yang diperlukan untuk skim pemindahan perniagaan, perintah yang diminta oleh pemindah dan penerima pindahan dan larangan pembayaran. Bahagian VIII (8) APKI membincangkan kumpulan kewangan yang meliputi dan menjelaskan keselamatan dan kukuh orang berlesen. Perbincangan bahagian ini sama dengan bab IV (4) UU40 yang meliputi topik pelesenan.

Bahagian IX (9) dalam APKI memberikan tumpuan terhadap kelakuan perniagaan dan perlindungan pengguna secara keseluruhannya. Bahagian ini meliputi perbuatan interpretasi kata-kata yang digunakan, penjelasan

tingkah laku perniagaan, dan cara menangani kesesuaian dan pertikaian. Perbincangan secara terperinci mengenai sekatan yang berkaitan dengan perlindungan pengguna maklumat dan kerahsiaan. UU40 juga memberikan perlindungan kepada pemegang polisi dan peserta yang diinsuranskan, tetapi tidak secara terperinci dalam bahagian XI (11).

Bahagian XVI (16) dalam APKI dan bab XVI (16) dalam UU40, kedua-duanya membincangkan tentang penalti dan hukuman. Antaranya termasuklah kuasa penyiasatan, tindakan pentadbiran, tindakan sivil dan kesalahan jenayah. Di bawah UU40, topik ini disediakan di bawah bab XV (15). Bahagian XVII (17) dalam APKI (2013) dan bab XIII (13) dalam UU40 membincangkan tentang peruntukan am, termasuklah pengawalseliaan dan pengawasan oleh menteri atas syor Bank Negara Malaysia dan Bank Indonesia yang membuat peraturan yang dianggap perlu dalam hal yang berkaitan.

Pada bahagian XIII (18) dalam APKI (2013) dan bab XVIII (17) dalam UU40 (2014) dinyatakan tentang hal peralihan dan peruntukan. Antaranya termasuklah hal penukaran daripada perniagaan takaful tunggal dan pengendali takaful berlesen yang merupakan syarikat swasta kepada syarikat awam. Sementara itu, dalam APKI (2013) butiran mengenai perkara pemansuhan, penjimatan dan peralihan juga turut disediakan. Bahagian XVIII (18) dalam UU40 (2014) juga membincangkan penutupan pengendali takaful.

Perbezaan antara APKI (2013) dan UU40 (2014) ialah terdapat empat (4) perkara dalam APKI (2013), tetapi tidak terdapat dalam UU40 (2014). Walau bagaimanapun, didapati bahawa hal ini tiada kaitan dengan pengendali takaful. Bahagian X (10) membincangkan tentang pasaran wang Islam dan pasaran pertukaran asing Islam. Bahagian XI (11) menerangkan tentang penyerahan dokumen tersebut. Bahagian XIII (13) menyatakan keadaan apabila bank mempunyai kuasa untuk mengeluarkan arahan. Bahagian XV (15) pula membincangkan tentang kuasa bank lain.

Terdapat tiga perbezaan lain termasuk dalam UU40 (2014), tetapi tidak dibincangkan dalam APKI (2013). Hal ini meliputi bab VIII (8), bab XIII (13) dan bab XIV (14) yang menjelaskan tentang program insurans mandatori, peraturan dan pengawasan dan persatuan perniagaan insurans.

Analisis Perbandingan Undang-undang Takaful di Malaysia dan Indonesia

Analisis perbandingan antara APKI tahun 2013 dengan UU40 tahun 2014 dapat dijelaskan secara terperinci berdasarkan Jadual 1.

Jadual 1 Perbandingan Undang-undang Takaful di Malaysia dan Indonesia

Topik	APKI 2013 (Malaysia)	UU No 40 2014 (Indonesia)	Persamaan	Perbezaan
Definisi	<p>Bahagian I (1) Awal Takaful</p> <p>Perjanjian berdasarkan bantuan bersama apabila peserta takaful bersetuju untuk menyumbang kepada dana bersama yang menyediakan manfaat bersama kewangan yang perlu dibayar kepada peserta takaful atau benefisiari mereka.</p>	<p>Bahagian I (1) Insurans syariah</p> <p>Perjanjian kolektif yang terdiri daripada perjanjian syarikat insurans syariah / takaful dengan pemegang polisi untuk menguruskan sumbangan bagi membantu dan melindungi satu sama lain berdasarkan prinsip Islam.</p>	Kedua-dua peruntukan berkongsi peruntukan yang sama yang menjelaskan takrif istilah dan operasi takaful bagi membantu dan melindungi pemegang polisi takaful.	APKI 2013 (Bahagian 1 seksyen 2) merujuk syarikat Takaful sepenuhnya. UU40 (2014) (Bahagian 1, fasal 1) adalah merujuk syarikat insurans konvensional dan syarikat takaful.
Objektif dan kuasa peraturan dan fungsi	<p>Bahagian II (2)</p> <p>Objektif dan kuasa peraturan dan fungsi bank.</p> <p>APKI memberikan kuasa kepada Bank Negara Malaysia untuk mengawal selia dan memantau institusi perkhidmatan kewangan Islam.</p>	<p>Bahagian XIII (13)</p> <p>Peraturan dan pengawasan</p> <p>UU40 memberikan kuasa kepada Otoritas Jasa Keuangan untuk mengawal selia dan memantau industri insurans, insurans dan insurans semula.</p>	Kedua-dua peruntukan menerangkan peraturan dan pengawasan perniagaan Takaful.	APKI 2013 (Bahagian 1 seksyen 2) merujuk syarikat Takaful sepenuhnya. UU40 (2014) (Bahagian 1, fasal 1) adalah merujuk syarikat insurans konvensional dan syarikat takaful.

Topik	APKI 2013 (Malaysia)	UU No 40 2014 (Indonesia)	Persamaan	Perbezaan
Perniagaan Am Takaful	Bahagian III (3) Kebenaran i) Perniagaan yang dibenarkan ii) Sekatan terhadap urusan orang yang diberikan kuasa iii) Pejabat perwakilan iv) Pembatalan, penyerahan atau pemberhentian perniagaan atau operasi. v) Perkara umum	Bahagian II (2) Skop perniagaan insurans Bahagian III (3) Borang perundangan dan syarikat insurans pemilikan Bahagian IV (4) Pelesenan	Kedua-dua peruntukan menerangkan kebenaran perniagaan takaful seperti pelesenan dan pembatalan perniagaan.	APKI (2013) Pihak yang meluluskan lesen ialah Menteri dan lesen operator takaful meliputi keluarga dan takaful am. Bahagian II UU40 (2014) Kebenaran oleh OJK meliputi lesen takaful dan insurans.
Pematuhan Syariah	Bahagian IV (4) Keperluan syariah i) Pematuhan syariah ii) Tadbir urus Syariah iii) Audit mengenai pematuhan syariah	Bahagian VIII (7) Kapasiti pembangunan insurans, insurans syariah dan insurans semula. Seksyen 36 - 38	Kedua-dua peruntukan membincangkan pematuhan syariah dalam pelaksanaan urusan niaga takaful.	APKI (2013) membincangkan dengan lengkap dan terperinci pematuhan syariah. UU40 (2014) hanya sekadar pembahasan umum dan asas. Pembahasan terperinci harus merujuk UU21 (2011), iaitu Otoritas Jasa Keuangan dan Peraturan Otoritas Jasa Keuangan (POJK).

Topik	APKI 2013 (Malaysia)	UU No 40 2014 (Indonesia)	Persamaan	Perbezaan
Sistem Pembayaran	Bahagian V (5) i) Penetapan sistem pembayaran dan instrumen pembayaran Islam. ii) Keperluan operasi sistem pembayaran dan pengeluaran instrumen pembayaran Islam yang ditetapkan. iii) Penyelesaian pembayaran dan penjelasan bersih.	Bahagian V (5) Pengurusan perniagaan Seksyen 26 dan 31.	Kedua-dua peruntukan membincangkan sistem pembayaran yang dijalankan dalam industri takaful.	Tiada
Keperluan Berhemat	Bahagian VI (6) Keperluan berhemat i) Piawaian mengenai perkara berhemat ii) Tadbir urus korporat iii) Keperluan ketelusan iv) Juruaudit v) Dilantik sebagai aktuari vi) Dana takaful dan dana pemegang saham vii) Anak syarikat	Bahagian III (3) Tingkah laku perniagaan Seksyen 12, 17, 19, 20 & 21. Bahagian VI (6) Tadbir urus insurans perniagaan, bentuk kerjasama dan perniagaan bersama. Bahagian XII (12) Pembekal perkhidmatan profesional untuk syarikat insurans.	Dasar tadbir urus korporat, keperluan ketelusan, juruaudit, aktuari yang dilantik, dana takaful dan dana pemegang saham dan anak syarikat.	Tiada

Topik	APKI 2013 (Malaysia)	UU No 40 2014 (Indonesia)	Persamaan	Perbezaan
Pemilikan	Bahagian VII (7) Pemilikan, kawalan dan pemindahan perniagaan	Bahagian III (3) Pemilikan, borang perundangan dan syarikat insurans. Bahagian IX (9) Perubahan pemilikan dan penggabungan	Kedua-dua peruntukan membincangkan pemilikan, kawalan dan pemindahan perniagaan insurans dan takaful.	Tiada
Pelesenan	Bahagian VIII (8) Kumpulan kewangan i) Keselamatan dan pelesenan	Bahagian IV (4) Pelesenan	Kedua-dua peruntukan ini memberikan kuasa kepada pemberi lesen untuk menjalankan pengawasan terhadap syarikat yang diberi lesen berlesen.	Di Malaysia pihak pemberi kuasa ialah Bank Negara Malaysia. Sementara di Indonesia oleh Otoritas Jasa Keuangan.
Perlindungan Pengguna	Bahagian IX (9) Perjalanan perniagaan dan perlindungan pengguna APKI dibincangkan secara terperinci dalam Jadual 7, 8, 9 dan 10.	Bahagian XI (11) Perlindungan pemegang polisi, yang diinsuranskan atau peserta. Bahagian V (5) Tingkah laku perniagaan.	Polisi Pelindungan kepada pengguna ialah keutamaan dalam kedua-dua undang-undang bagi mengawal selia urusan perniagaan pemegang polisi dan pengguna.	Tiada

Topik	APKI 2013 (Malaysia)	UU No 40 2014 (Indonesia)	Persamaan	Perbezaan
Penalti dan Hukuman	Bahagian XVI (16) Penguatkuasaan dan penalti i) Kuasa penyiasatan ii) Tindakan pentadbiran iii) Tindakan sivil iv) Kesalahan jenayah v) Perkara umum	Bahagian XVI (16) Peruntukan penalti Bahagian XV (15) Sekatan pentadbiran	Hal ini termasuklah kuasa penyiasatan, tindakan pentadbiran, tindakan sivil dan kesalahan jenayah. Disediakan di Bahagian XV (15) UUU40.	Tiada
Perkara Peralihan	Bahagian XVIII (18) Pemansuhan, penjimatan dan peralihan	Bahagian XVII (17) Ketentuan peralihan Bahagian XVIII (18) Penutup	Mana-mana peraturan, perintah, pemberitahuan atau perundangan subsidiari lain yang dibuat sebelum akta ini berkuatkuasa maka akta sebelumnya terpakai sehingga dipinda atau dibatalkan.	Tiada

KESIMPULAN

Berdasarkan kajian ini, didapati bahawa Malaysia dan Indonesia mempunyai peraturan dan undang-undang untuk melindungi industri takaful dalam persaingan global, dan pada masa yang sama memenuhi hukum syarak melalui Akta Perkhidmatan Kewangan Islam (2013) di Malaysia dan Undang-undang No. 40 (2014) di Indonesia.

Walaupun begitu, pihak yang bertanggungjawab dalam industri kewangan dan perbankan di Malaysia ialah Bank Negara Malaysia (BNM), dan berbeza dengan Indonesia, kuasa yang berkenaan telah dipindahkan dari Bank Indonesia (BI) kepada Otoritas Jasa Keuangan (OJK) Indonesia.

Struktur undang-undang takaful di Malaysia dalam APKI (2013) juga berbeza dengan UU40 (2014). Undang-undang takaful di Malaysia telah disusun semuanya dalam APKI (2013), sedangkan undang-undang takaful di Indonesia telah disusun bersama dengan undang-undang insurans konvensional dalam UU40 (2014).

Berdasarkan AKPI (2013) di Malaysia dan UU40 (2014) di Indonesia, kedua-dua pengawal selia yang bertanggungjawab telah menetapkan keperluan kewangan takaful yang tertentu seperti minimum modal, perlindungan pemegang polisi dan sekatan pemilikan asing. Peraturan dan undang-undang takaful ini sangat penting untuk dilakukan perubahan dari semasa ke semasa bagi memastikan aktiviti kewangan Islam berjalan lancar. Peraturan dan undang-undang takaful ini boleh mengurangkan salah urus tadbir, meningkatkan tahap jaminan polisi perlindungan terhadap pelanggan, mengukuhkan kedudukan syarikat bagi menghadapi persaingan global dan memenuhi hukum syarak yang berkaitan.

RUJUKAN

- Abdullah@Alwi Haji Hassan. (2008). *Akta Takaful 1984: Satu analisis, aistem takaful di Malaysia*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- Ahmad Mazlan Zulkifli dkk. (2012). *Amalan asas takaful*. Kuala Lumpur: IBFIM.
- Ahmad Rodoni. (2015). *Asuransi dan pegadaian syariah*. Jakarta: Mitra Wacana Media.
- Andrian Sutedi. (2014). *Aspek hukum otoritas jasa keuangan*. Jakarta.
- Bank Negara Malaysia. (2006). *Perniagaan takaful am di Malaysia*. Kuala Lumpur.
- Bank Negara Malaysia. (2010). *Laporan tahunan Bank Negara Malaysia 2009*. Kuala Lumpur.
- Bank Islam. (2009). *Laporan tahunan 2008/2009*. BIMB: Kuala Lumpur.
- Ernst and Young. (2014). *The World Takaful Report*.
- Global Takaful Report 2017. (Julai 2017). *Market trends in family and general Takaful*. Milliman Research Report.
- IBFIM. (2007). *Buku Panduan Asas Takaful*. Kuala Lumpur.
- Islamic Banking and Finance Institute Malaysia. (2010). *Buku Panduan Asas Takaful*. IBFIM, Kuala Lumpur.

- Islamic Financial Services Act 2013*. (2013). International Law Book Services, Petaling Jaya, Selangor.
- Lembaga Penyelidikan Undang-Undang. (2010). *Akta Bank Negara Malaysia 2009*. Petaling Jaya: International Law Book Service.
- Otoritas Jasa Keuangan. Roadmap IKNB Syariah 2015 - 2019. Jakarta, Indonesia.
- Theresia Anita Christiani. (2016). *Bank Indonesia dan Otoritas Jasa Keuangan dalam Perspektif Hukum*. Yogyakarta: Cahaya Atma Pustaka.
- Undang-undang Republik Indonesia Nomor 21 Tahun 2011. Otoritas Jasa Keuangan. Jakarta, Indonesia.
- Undang-undang Republik Indonesia Nomor 40 Tahun 2014. Perasuransian. Jakarta, Indonesia.
- Zainal Arifin Mochtar dan Iwan Satriawan. (Sept. 2012). *Jurnal Konstitusi*, 6, 3.

Diperoleh (*received*): 14 November 2018

Diterima (*accepted*) : 13 Mac 2019